

Harc a termékhamisítás ellen

Napjainkban a sikeres termékek együtt forognak a piacon a hamisítványokkal. A jelenség óriási károkat okoz a termékgyártóknak, de pl. a gyógyszerek esetében az emberek egészségét is veszélyezteti. A cikkben néhány új módszert ismertetünk az eredeti és a hamisított termékek megkülönböztetésére.

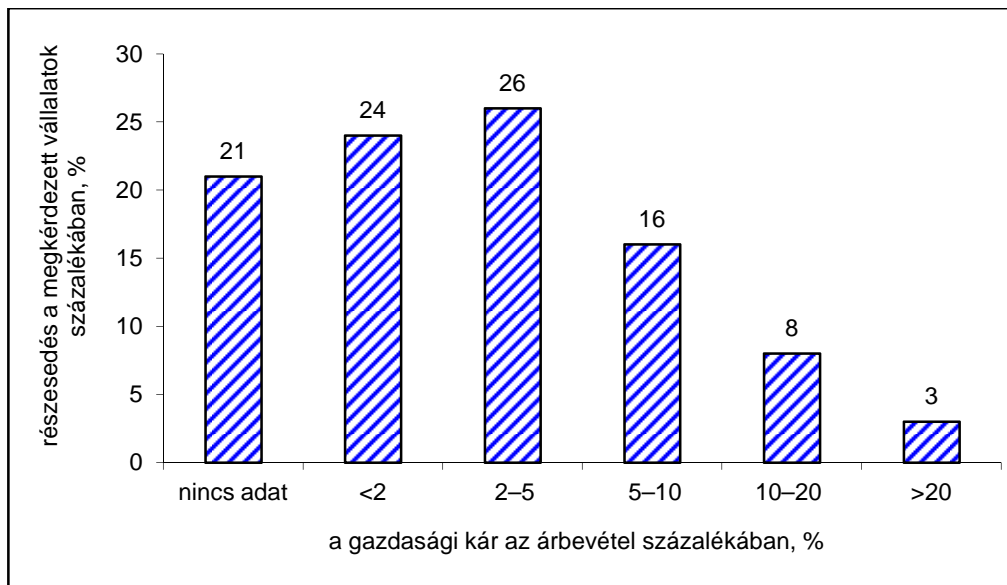
Tárgyszavak: termékhamisítás; RFID módszer; gyógyszerek; csomagolás; hologram; adalékok.

A termékhamisítás jelentősége a gazdasági életben

A mai gazdasági élet megkerülhetetlen jelensége a sikeres termékek illegális másolása, hamisítása. Az EU és a német VDMA becslése szerint az ezzel okozott kár milliárdos nagyságrendű. A felmérés során megkérdezett vállalatok háromnegyedét érinti termékeik hamisítása, és közülük minden tízediknél nagyobb az emiatt fellépő árbevétel-csökkenés tíz százaléknál, amint ezt az 1. ábra mutatja. Az Európa Bizottság éves beszámolója a vámhatóság által lefoglalt termékek alapján készített statisztikai elemzést a jelenségről. Megállapították, hogy 2010 óta a lefoglalt termékek száma kétszerezésre nőtt. Ez a valódi növekedés mellett az ellenőrzés hatékonyságának növekedéséből is adódik. A lefoglalt áruk összértéke 1,1 milliárd EUR volt. A német gép- és berendezésgyártók árbevétel-kiesését a hamis termékek miatt 6,4 Mrd EUR-ra becsülik.

2014 áprilisában az European Plastics News konferenciát szervezett Amsterdamban a hamisítás elleni harc témájában. A konferencián a hamisítással leginkább érintett különböző termékek – a gyógyszerek, a luxustermékek, az elektronikai és ruházati cikkek – gyártói gyűltek össze. A konferencia résztvevőit már az első előadó arra figyelmeztette, hogy „amit meg lehet csinálni, azt le is lehet másolni”.

A műanyagipar – általában közepes méretű – vállalkozásai a felmérés szerint nem ismerik fel a jelenség súlyát. Arra hivatkoznak, hogy termékeik nem végtermékek, beszállítóként az OEM-k számára szállítanak csak. Hozzájárul ehhez a vélekedéshez, hogy lebecsülik a világ más régióiban levő üzemek teljesítőképességét. A késztermékek – autók, gépek, berendezések stb. – gyártói azonban már nehezen tudják ellenőrizni az alkatrészekkel és a tartozékokkal való kereskedelmet. Így ez jó terep a hamisítók számára. A hamisítványoknak gyakran még a csomagolásuk is nagyon hasonlít az eredetire, és a megkülönböztetés egyáltalán nem egyszerű. A hamisítások, másolások elleni harc akkor lesz eredményes, ha együtt alkalmazzák a jogi, a kommunikációs és a műszaki megoldásokat. Az alábbiakban egy példán mutatjuk be a hamisított termékek elleni harc sikertényezőit.

1.ábra A hamisítások által okozott károk aránya a vizsgált vállalatok válasza alapján

Jogi és kommunikációs akciók a hamis termékek ellen

A Sulzer Mixpac AG (Svájc) terméke a nagy teljesítményű kétkomponensű ragasztók adagolására és keverésére szolgáló készülék. A készüléket főleg az elektronikai iparban, a repülőgépek gyártásánál és a fogászati technikában használják precíziós ragasztásokhoz. A ragasztókomponensek az alkalmazástól függően néhány ml-től egészen 1500 ml térfogatig terjedő kapszulákban kerülnek forgalmazásra. A ragasztót a készülék egy statikus keverőn keresztül nyomja a ragasztás helyére, ahol a ragasztó „kikeményedik”. A ragasztás minősége a fenti alkalmazásoknál egyértelműen biztonsági tényező, de a rossz ragasztás a fogorvosnál sem fogadható el, hiszen az egész folyamatot tönkreteszi és a beteget is veszélyezteti.

A készüléknél használt keverő, amely a készülék hegyét adja, egyszer használatos, és ezeket tartozékként forgalmazzák. Hamar megjelentek a piacon a hamisított keverőfejek. Eleinte a cégnél nem tulajdonítottak ennek jelentőséget, hiszen a fejlesztésben már egy lépéssel előre jártak. Egy idő után azonban az üzlet egy részének elvesztését és a reklamációk megszorodását észlelték.

A hamisítások ellen a Sulzer Mixpac először jogi úton lépett fel. Ehhez azonban világos, egyértelmű, a bíróság előtt is védhető bizonyítékokra van szükség, és ezeket nem lehet egyik napról a másikra beszerezni. A szabadalmi jog mellett a márkavédelem alapján is lehet védekezni, sőt az utóbbival gyakran gyorsabban lehet eredményre jutni. A Sulzer mindkét jogi eszközt bevetette. Több eljárást is indított a szabadalmi jog megsértése miatt, a vásárokon, a nyilvánosságban pedig mindenki számára világossá tette, hogy megvédi a márka jogait. Már az első akciókat siker koronázta, a hamis termékek gyártói és forgalmazói a vártnál kisebb ellenállást tanúsítottak.

A cég mindamellettt további akciókat is indított. Mindenekelőtt igénybe vették a vámhatóságok segítségét. A vámhatóságok nagyon segítőkészségesek voltak, de az eredményességet jó előkészítő munkával kell megalapozni. Ki kell deríteni, hol lépnek be az EU területére leginkább a hamis termékek, és az ott szolgáltatást teljesítőket fel kell készíteni. Ennek a módszernek az az előnye, hogy ilyenkor nem egy ismeretlen kereskedőre, hanem közvetlenül a gyártóra és az exportőrre lehet lecsapni. Többszöri leleplezés és büntetés után persze az üzlet veszít a vonzerejéből.

A fenti eszközök mellett a Sulzer intenzív információs kampányt is indított a végfelhasználók felé. A hamis termékek miatti kockázatok bemutatásán kívül nagyon fontos, hogy a felhasználó az eredeti terméket meg tudja különböztetni, és ennek a módját meg kell tanítani. A kommunikációs kampányban hírleveleket és a cég honlapját használták. A kampány fontos elemeként kifejlesztettek egy minőségjelző emblémát, amely már a csomagoláson jelzi a termék eredetiségét. Mindezekkel a Sulzernek sikerült elérni, hogy a másolatok nagymértékben visszaszorultak, az olcsó utánzatok legalább már nem jelentek meg a vásárokon. De nem tűntek el teljesen, sőt olyan hamisítások is megjelentek, amelyekben a minőségi jelet is hamisították. A piacot tehát folyamatosan figyelni kell ebből a szempontból is.

Műszaki megoldások a termékhamisítással szemben

Nemcsak a hamisításokra, hanem a hamisítások leleplezésére és megelőzésére is egész iparág épült ki. Kézenfekvő megoldás az *RFID technológia*, de ez sokszor túl drága egy olcsó tömegtermék, például a Sulzer Mixpac keverője esetén. A műszaki megoldások az elérendő cél szerint különbözőek lehetnek: nem mindegy, hogy azt akarják, a vevő azonnal eldönthesse a termék eredetiségét, vagy elegendő, hogy egy reklamációban szűrjék ki a hamis terméket. Utóbbi célra fröccsöntött terméknél megfelel például egy jól elrejtett titkos jel a szerszámban, vagy a fröccsöntés jellemzőinek, a befroccsöntési pontoknak, varratoknak pontos dokumentálása. Ha azonban az azonosítást a vásárlás helyszínén vagy egy vásáron azonnal lehetővé akarják tenni, a módszernek a megbízhatóság mellett gyorsnak is kell lennie. Ilyen célra például elterjedtek az olyan nyomatok, amelyek csak fekete (UVA) vagy polarizált fényben látszanak. Az ilyen fényforrások hordozhatóak, és így bárhol felhasználhatóak a termék eredetiségének ellenőrzésére. A műanyagoknál a speciális adalékok bekeverése is lehetőséget nyújthat a termékek gyors ellenőrzésére. Egy lépéssel továbbmegy az a megoldás, hogy normál nyomási eljárással visznek fel titkos jeleket, amelyeket egy adatbázisból való lekérdezéssel hitelesítenek. A lekérdezés akár okos telefonnal is végezhető, és jól alkalmazható a vény nélküli gyógyszerekre, az ún. OTC termékekre is. Ez a megoldás jól beilleszthető a logisztikai láncba, lehetővé téve a tételek követését is. Ha a hitelesítés mobil eszközzel is végezhető, akkor a fogyasztó maga is ellenőrizheti a termék valódiságát.

A Polysecure GmbH (Freiburg) a Motek szakvásáron mutatott be egy megoldást fröccsöntött termékek ellenőrzésére. Technológiájuk szerint egy 2000 °C-ig stabil marker rendkívül kis mennyiségét adagolják a műanyaghoz. Ez az adalék oldhatatlan

és nem mérgező. A markerre kódokkal fel lehet vinni néhány adatot, például évszámot, tételszámot. Ez a kód azután röntgenfluoreszcenciás spektroszkóppal roncsolás nélkül leolvasható. A Motek kiállításon az eljárást az Arburg GmbH (Loßburg) cégnél gyártott jelölt és jelöletlen termékekkel demonstrálták. Ezeket a WMV Robotics céggel közös standjukon a Polysecure erre acélra beállított robotja válogatta szét nagy sebességgel, hibátlanul. A hattengelyű robot pneumatikus úton juttatja el a vizsgálandó termékeket a robot optikájához. A ciklusidő darabonként 1–4 másodperc alatt van. Ezt a módszert egyrészt a sorozatgyártásban, másrészt a logisztikai láncban is lehet alkalmazni.

Szó szerint életfontosságú a hamisítások megelőzése a gyógyszereknél, ahol az egyik lehetőség a csomagoláson való jelölés, pl. hologrammal. A fent említett konferencián több cég is bemutatta a csomagoláson fedve vagy feltűnően elhelyezhető hologramjait, amelyeket például lézeres leolvasóval lehet leolvasni. A mai éles versenyben azonban a hologramos jelölést csak akkor alkalmazzák a gyártók, ha az nem növeli túlzottan a költségeket.

Összeállította: Máthé Csabáné dr.

Kampf den Plagiatoren = Kunststoffe, 102. k. 12. sz. 2012. p. 22–28.

How do you counter the counterfeiters? = European Plastics News, 41. k. 8. sz. 2014. p. 34.

Original und Plagiat zweifelsfrei differenzieren = Kunststoffe, 102. k. 12. sz. 2012. p. 29.